

TAREF SERİYYESİ

gazvede de düşmanla karşılaşmadı ve sa-vaş olmadan döndü. 6. yılın Rebûlâhir ayında (Ağustos 627) Benî Sa'lebe mensupları Benî Muhârib ve Benî Enmâr'la birleşerek Medine yakınlarına kadar geldi. Gayeleri müslümanlara ait hayvanları yağmalamak ve Medine'ye saldırmaktı. Hz. Peygamber, Muhammed b. Mesleme'yi on kişilik bir grubun başında bu kabilelerin konakladığı bölgeye sevketti; fakat müfreze Medine'den yaklaşık 40 km. uzaklık-taki Zülkassa mevkiinde pusuya düşürül-dü ve Muhammed b. Mesleme hariç hep-si şehid edildi. Resûl-i Ekrem bu defa, Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı kırk kişilik bir kuvvet-ler aynı yılın Rebûlâhir ayının başlarında (Ağustos 627) Zülkassa'ya gönderdiyse de bedeviler kaçıp kurtuldu.

Taref (Tarif) Seriyyesi bu gelişmeler üze-rine düzenlendi. Benî Sa'lebe veya Zeyd b. Hârise Seriyyesi olarak da bilinen bu se-riyye Ebû Ubeyde'nin yarım kalan görevi-ni tamamlama amacını taşımaktaydı. Se-riyye 6. yılın Cemâziyelâhir ayında (Ekim-Kasım 627) Zeyd b. Hârise kumandasında sevk edildi. Bu seriyyenin cemâziyelevvel ayında (eylül-ekim) gönderildiği de rivayet edilir. Zeyd b. Hârise on beş kişilik bir bir-liğin başında, Benî Sa'lebe kabilesinin ko-nak yerlerinden Merâd yakınlarında Ma-hacce'de bulunan Nakare (Bakare) yolu üs-tünde Medine'ye yaklaşık 60 km. uzaklık-taki Taref adı verilen su başına geldi. An-cak Benî Sa'lebe kabilesi on beş kişilik kuv-veti büyük bir ordunun öncü birliği zannet-ti ve Hz. Peygamber'in büyük bir orduyla üzerlerine geldiğini düşünerek yurtlarını bırakıp kaçtı. Şarkiyatçı Caetani, Zeyd b. Hârise'nin askerleriyle beraber Sa'lebeoğul-larını ısrarla takip ettiğini söylüyorsa da bu iddia kaynaklardaki rivayetlerle uyuşma-maktadır. Kaynakların hepsi, düşman ka-bilesinin yurdunda çok sayıda deve ve ko-yunu ganimet olarak ele geçiren müslü-manların düşmanın peşine düşmeden ve herhangi bir çatışma olmadan Medine'ye yöneldiğini, bu sırada müslümanların az-lığını farkederek Sa'lebeoğullarının durumu anlayıp onları takip ettiğini, ancak müslü-manlara yetişemediğini zikreder. Dört gün süren bir seferin ardından müslümanlar Medine'ye döndü. Ele geçirilen ganimetten seriyyeye katılanların her birine ikişer deve veya yirmişer koyun verildi. Bu seriyye, müş-riklerin bundan sonra müslümanlara ait topraklarda rahat hareket edemeyecek-lerini göstermesi bakımından önemlidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Meğâzi*, II, 555; İbn Hişâm, *es-Sîre*², IV, 616; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 87; Belâzürî, *En-*

sâb, I, 377; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 641; Yâ-kût, *Mu'cemû'l-büldân* (Cüdfî), IV, 3; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 207; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), III, 178; L. Caetani, *İslâm Ta-rîhi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1925, IV, 354-355; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), VI, 69-72; Ser-dar Özdemir, *H. Peygamber'in Seriyyeleri*, İs-tanbul 2001, s. 58-60; Elşad Mahmudov, *Sebeb ve Sonuçları Açısından Hz. Peygamber'in Sa-vaşları* (doktora tezi, 2005), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 384-386; Hüseyin Algül, "Gatafân (Benî Gatafân)", *DA*, XIII, 400.

ELŞAD MAHMUDOV

TARGAN, Şerif Mehmet Muhittin

(1892-1967)

Ud virtüozu,
viyolonselist ve bestekâr.

21 Ocak 1892'de İstanbul'un Çamlıca semtinde doğdu. Babası Osmanlı Devleti'nin son Mekke emiri, Meclis-i A'yân ikinci reisi ve Evkaf nâzırlarından Ali Haydar Paşa, annesi Sabiha Hanım'dır. Hz. Pey-gamber'in 37. kuşaktan torunudur. Adın-daki Şerif kelimesi, aynı zamanda bu irtiba-tın ifadesidir. Üniversite yıllarına kadar özel dersler alarak öğrenimini sürdürdü. 1908'de Dârülfünun Hukuk Fakültesi ve bir yıl sonra Edebiyat Fakültesi'ne girdi ve her ikisinden de mezun oldu. 29 Ekim 1916 tarihinde babasının Mekke emirliğine ta-yini üzerine onunla birlikte Hicaz'a gitti ve bir süre Şam'da bulundu. I. Dünya Sava-şının ardından Şerif Hüseyin'in Osmanlı Devleti'ne karşı Arabistan'da başlattığı is-yana Şerif Muhittin'in babasının katılma-masından dolayı ailesi maddî ve mânevî büyük kayıplara uğradı. Türkiye Cumhuri-yeti kurulduktan sonra yeni sanat çevre-lerinden ilgi görmemesi yüzünden gittiği Amerika'da (1924) sekiz yıl kaldı. New York'ta geçirdiği bir ameliyat sonrası İstanbul'a döndü. Ancak bu defa da kendisine mü-sikiyle ilgili ciddi bir görev verilmeyince iki yıl sonra Irak hükümetinin davetiyle Bağ-dat'a gitti (1934) ve burada Doğu ve Ba-tı müzik bölümlerinin yer aldığı Bağdat Konservatuvarı'nı kurarak yönetimini üst-lendi, ayrıca ud ve viyolonsel dersleri ver-di. Ardından Güzel Sanatlar Akademisi ha-line getirilen bu kuruluşun tiyatro ve hey-kel bölümlerini açtı. 1948'de geçirdiği bir rahatsızlık sonucu İstanbul'a döndü. Aynı yıl Hüseyin Sadettin Arel'in istifasıyla bo-şalan İstanbul Belediye Konservatuvarı ilmi kurul başkanlığına getirildiyse de 1951'-de yine sağlık sebebiyle bu görevinden istifa etti. 8 Nisan 1950'de Safiye Ayla ile ev-lendi. Zarif ve mütevazî kişiliğiyle tanınan

Şerif Muhittin 13 Eylül 1967 tarihinde ve-fat etti ve Zincirlikuyu Asrî Mezarlığı'na defnedildi. Ağabeyi Şerif Abdülmecit Tar-gan da (ö. 1965) kemanî, viyolonselist ve piyanisttir.

Türk müziksinin Batılı anlamda yetiş-tirdiği en büyük ud virtüozu kabul edilen Targan'ın müzik kabiliyeti ailesi tarafın-dan küçük yaşlarda farkedilmesine rağmen derslerine engel olacağı endişesiyle bu dönemde düzenli müzik eğitimi ala-mamış, evlerinde düzenlenen haftalık mü-siki toplantıları sayesinde müzikle tanış-mıştır. Dört beş yaşlarında iken duyduğu melodileri piyanoda yalnız başına çalmaya gayret etmiş, on üç yaşlarına doğru gizli-ce ud çalışmıştır. Daha sonra ailesi müzik çalışmalarına izin vermiştir. Kendi ifade-sine göre müziğe ciddi olarak 1906 yılın-da amcası Ali Câbir Paşa'nın önerisiyle Be-yoğlu'nda Mösyö Riki'den aldığı viyolonsel dersleriyle başlamış, bu dersleri daha son-ra Klevder ve Eringer Triyanon'la devam ettirmiştir. Nasor adlı bir hocadan solfej, İskori adlı bir müzisyenden viyolonsel, ar-moni ve piyano dersleri almış, İskori'nin 31 Mart olayları üzerine ortadan kaybolma-sıyla kendi kendine eğitimini sürdürmüş-tür. Bu arada Ali Rifat Bey'den (Çağatay) Türk müzikisi klasiklerinden önemli fasıl-lar, Rauf Yektâ Bey'den nazariyat, Zekâi-zâde Hâfız Ahmet Efendi'den (Irsoy) ma-kam ve usul öğrenmiştir.

Amerika'ya gittiğinin dördüncü günü pi-yanist ve bestekâr Leopold Godowsky'nin evinde ünlü keman sanatçılarının hazır bu-lunduğu bir toplantıda verdiği ud resitali onun için iyi bir referans olmuş, bu icra-tın ardından onun udunun İtalyan virtü-ozu Pagannini'nin kemaniyla aynı düzey-de sayıldığı şeklinde yorumlar yapılmıştır. Amerika'da kaldığı süre içerisinde Başkan Roosevelt'in oğlu Archibald'dan büyük yakınlık gören Şerif Muhittin'in ilk dört yılı sanatını ilerletme ve kendine bir çevre oluş-turma gayretiyle geçmiş, bu sırada Verdi Vasyer (veya Bedriş Vaşka) adlı müzisyenden aldığı viyolonsel dersleriyle kendini yetiştirmiştir. 13 Aralık 1928'de New York'un ünlü müzikholü Town Hall'de verdiği ud ve viyolonsel resitali müzik eleştirmenlerinin beğenisini kazanmış, daha sonra Boston, Detroit gibi pek çok şehirdeki resitaleri önemli birer sanat olayı şeklinde değeren-dirilmiştir. *New York Times*, *New York Herald Tribune*, *Sunday Telegraph*, *Musical America* gibi yayın organların-da Şerif Muhittin'in müziği hakkında yo-rumlar yayımlanmıştır.

Şerif Muhittin Targan

Amerika dönüşü ilk konserini 4 Aralık 1934'te Beyoğlu'nda Fransız Tiyatrosu'nda veren Şerif Muhittin, eşi Safiye Ayla ile bazı hayır kurumları yararına verdiği konserler dışında saziyla hiçbir toplu müzik icrasında yer almamış ve hiçbir sanatkâra eşlik etmemiştir. Dönemin en önemli viyola ustası Gaspar Cassado'nun çok takdiri ettiği bir sanatkâr olmuş, viyolonselde gösterdiği başarının yanı sıra özellikle bu sazın kazandırdığı Batı tekniğini kullanarak çaldığı udda kendi üslubunu geliştirmiş, ancak bu üslubun klasik tavra aykırı düşmesinden dolayı udu gitar gibi çaldığı iddiasıyla eleştirilmiştir. Halbuki Şerif Muhittin, Üdi Nevres'in tekniğini Ali Rifat Çağatay'dan alarak güçlü bir virtüozite ortaya koymuş, Ali Rifat Çağatay ud konusunda Şerif Muhittin'in kendisini çok aştığını söylemiştir.

Türk müzikisi eserlerini Batı'ya da dinletebilmek için çok sesli armoniden ziyade konrpuana dayanan, fakat aynı zamanda millî karakterini kaybetmeyen bir müzikinin meydana getirilmesinin gerektiğini ifade etmiştir. Tamamen Batı tarzındaki beste anlayışının hâkim olduğu bir çalışmanın bazı yerlerine halk müzikisi temaları yerleştirmek ve bunları armoni kurallarına uydurmak suretiyle çok sesli hale sokarak çağdaş Türk müzikisi diye kabul ettirmeye çalışmanın zaman kaybından başka bir şey olamayacağını vurgulamıştır. Targan'ın Bağdat'ta kaldığı yıllarda Arap âleminin en ünlü üdîleri arasında anılan Cemil ve Münir Beşîr kardeşlerle Selman Şükür adlı sanatkârı yetiştirdiği bilinmektedir.

Şerif Muhittin virtüozluğunun yanı sıra besteleriyle de tanınmıştır. Bestelediği yir-

mi beş civarındaki eserin sadece üçü şarkı formundadır. Saz müzikisine ait eserleri arasında "Kaprıs, Koşan Çocuk, Kanatlarım Olsaydı, Teemmüller" gibi orijinal besteleriyle düğâh, ferahfezâ, hüzzam, uşşak saz semâileri en tanınmışlarıdır. İlk eseri Mehmed Âkif Ersoy'a ithaf ettiği hüzzam saz semâisidir. Eserin birinci ve ikinci hânesiyle teslimini on üç yaşında bestelemiş, üçüncü ve dördüncü hânelerini 1924'te tamamlamıştır. Şerif Muhittin'in son eseri sözleri Behçet Kemal Çağlar'a ait, "Ömrümün son şevki sensin başka bir yâr istemem" mısrayla başlayan sûzinak şarkısı olup 1964'te Behçet Kemal Çağlar'ın isteği üzerine Safiye Ayla'nın vereceği bir konser için yirmi dört saat içerisinde bestelenmiştir. Klasik melodi yapısını kullandığı saz semâilerinin dışındaki saz eserleri daha çok Batı müziğine dayalı ud için bestelenen etütlerdir. Bu etütlerin Türk müzikisinde belirli bir saz için bestelenmiş ilk eserler olduğu kabul edilir.

Arapça, Farsça, İngilizce ve Fransızca bilen ve av sporuna özel merakı bulunan Şerif Muhittin, aynı zamanda portre ve peyzajda önemli eserler vermiş bir ressamdır. Eserleri arasında yer alan Abdülhak Hâmid Tarhan'ın iki portresinden biri Topkapı Sarayı Müzesi'nde, diğeri İstanbul Üniversitesi'ndedir. Şerif Muhittin'in Mehmed Âkif'le yakın arkadaşlığı vardı. Çamlıca'daki köşkünde yapılan haftalık müzik toplantılarına devam eden Mehmed Âkif, *Safahat*'in yedinci kitabı olan "Gölgeler"i "Şarkın Tek Dâhi-i San'atı Şerif Muhittin Beyefendi'ye Hâtıra-i Ta'zîm" sözleriyle ona ithaf etmiştir. Aynı bölümdeki "Sanatkâr" adlı manzume ile *Safahat*'a alınmayan şiirler arasında yer alan "Şark'ın Yegâne Dâhi-i San'atına" başlıklı şiirlerde, ayrıca Rıza Tevfik Bölükbaşı'nın *Serâb-ı Ömrüm* adlı eserindeki "Lisân-ı Gaybın Dâhi Şairi Şerif Muhittin Beyefendi'ye" ve "Udun Tesiri" başlığıyla yazılan iki manzumede Şerif Muhittin konu edilmiştir. Onun teknik donanımıyla dikkati çeken, kendi bestelediği eserlerle zenginleştirdiği *Ud Metodu* adlı eseri yazılışından yetmiş beş yıl sonra Zeki Yılmaz tarafından yayımlanmıştır (İstanbul 1995). Şerif Muhittin'in özel koleksiyonundaki kitapları, bir kısım tabloları, Türk ve Batı müzikisine ait çeşitli notaları vasiyeti üzerine Safiye Ayla tarafından Süleymaniye Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mithat Cemal [Kuntay], *Mehmed Akif*, İstanbul 1939, s. 217-220; İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 271-274; Rahmi Kalaycıoğlu, *Türk Müzikisi Bes-*

tekârları Külliyyatı Sayı 23: Şerif Muhittin Targan, İstanbul 1969; Jean-Claude Chabrier, "Un réformateur du 'ud: Şerif Muhittin", *Quand le crible était dans la paille hommage à Pertev Nalili Boratav* (ed. R. Dor – M. Nicolas), Paris 1978, s. 133-150; a.m.f., "Şerif Muhittin Haydar Hâşimi Targan, luthiste et compositeur", *Historie économique et sociale de l'Empire ottoman et de la Turquie (1326-1960): Actes sixième congrès international tenu à Aix-en-Provence du 1er au 4 juillet 1992* (ed. D. Panzac), Paris 1995, s. 767-774; M. Hakan Cevher, *Şerif Muhittin Targan: Hayatı-Besteciliği-Eserleri*, İzmir 1993; Cinuçen Tanrıkorur, *Müzik Kimliğimiz Üzerine Düşünceler*, İstanbul 1998, s. 357-362; a.m.f., "Şerif Muhittin Targan Musikimiz Hakkında Ne Düşünüldü?", *Hayat Tarih Mecmuası*, sy. 8, İstanbul 1963, s. 13-14; Özalp, *Türk Müzikisi Tarihi*, II, 111, 220-222; *Şerif Muhittin Targan*, İstanbul, ts. (Süleymaniye Kütüphanesi Yayınları); Halil Nadaroğlu, "Üstat Şerif Muhittin Anlatıyor", *TMD*, sy. 11 (1948), s. 18-19, 23-24; [Ömer Rıza Doğrul], "Peygamber Efendimizin Necib Torunu Şerif Muhittin İstanbul Belediyesi Konservatuvar Müdür-lüğüne Getirildi. Ş. Muhittin Kimdir?", *Yeni Selâmet*, V/73, İstanbul 1949, s. 5, 16; Nizamettin Nazif, "Şerif Muhittin", *Bizim Yıldızlar*, sy. 10, İstanbul 1951, s. 3-10; Kandemir, "Şerif Muhittin Anlatıyor", *Aydabir*, sy. 7, İstanbul 1953, s. 37-42; Tuğrul Hocaoğlu, "Klasik Türk Müziğinde Enstrümantal İcra ve Virtüozluk", *Musikişinas*, sy. 3, İstanbul 1999, s. 66-69; "Büyük Üstad, Müzisyen ve Ressam Şerif Muhittin Targan", *Tombak*, sy. 34, İstanbul 2000, s. 70-75; Öztuna, *BTMA*, II, 377-378; Mehmet Güntekin, "Targan, Şerif Muhittin", *DBİst.A*, VII, 210; a.m.f., *Şerif Muhittin Targan*, Kaf Müzik Basın Reklam Filimcilik San. ve Tic. Ltd. Şti. tarafından hazırlanan albüm kitapçığı.

NURİ ÖZCAN

TARHAN

Eski Türkler'de yüksek rütbeli devlet görevlilerinin taşıdığı bir unvan, Türk ve Moğol hânedanlarında hükümdar tarafından bazı devlet adamlarına tanınan imtiyaz.

Doğu Akdeniz'den Çin'e kadar Orta Asya bozkır toplumlarından pek çoğunun dilinde bir unvan, kişi veya kabile adı olarak yer alan **tarhan** (**tarkan**) kelimesi Çin kaynaklarında **ta-kan** şeklinde geçmekte ve Türkler arasında Hunlar'dan itibaren kullanılmasından dolayı Hun hakanının unvanı "tan-hu" ile (imparator) irtibatlandırılmaktadır. Öte yandan eski Grekler'de Tarchon (Tarcon), Etrüskler'de Tarquin şeklinde görülen bir kişi (kral) adı ve unvanı bulunmakta, bunun Hititçe **tarhu-** (yenmek, zafere kazanmak) kökünden türetilmiş bir tanrı (baştanrı) unvanı olan Tarhund'dan geldiği bilinmektedir (Frisk, II, 858-859). Ancak bu kelimenin daha çok Türkler'in, Moğollar'ın ve Hint-Avrupa kökenli olmakla bir-